Milliyet Türkiye İller Ansiklopedisi

ÇANKIRI

18

Yüzölçümü : 9414 Km.2
Nüfus : 258.436
İlçeler : Çerkeş, Eldivan, Eskipazar, Ilgaz, Kurşunlu, Orta, Ovacık, Şabanözü, Yapraklı

Köy sayısı : 467
Doktor sayısı: 47
Hastane yatak sayısı: 305
Okur-yazar oranı: % 87
Otomatik telefon kodu: 9-4671

Selçukluların Beyliği, Osmanlıların sancak merkezi

ÇANKIRI, Milâttan önce 3000 yıllarından beri yerleşme merkezi olarak bilinen en eski kentlerimizdendir. Homeros'un ünlü "Paflagonya"sı, Çankırı, Etiler döneminin önemli bir kenti, Galatlar devrinin hükümet merkezi, Roma-Bizansların ve Selçukluların önemli bir beyliği, Osmanlıların sancak merkezidir.

Çankırı, Kurtuluş Savaşı'mızda Kastamonu-İnebolu yoluyla gelen cephanenin Anadolu'ya ulaştırılmasında halkın canla-başla çalıştığı yerdir.

Çankırı halkı; Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıkları ile heykellere konu olmuş, **"mermi taşıyan kadın"** figürleri yaratmıştır. Çankırı halkı; Kurtuluş Savaşı'nı baltalamak için Gerede'den Çerkeş üzerine yürüyen hilafet ordusunu dağıtmış, Atatürk'ü 31 Ağustos 1925 tarihinde, başlarında şapka ile karşılayarak devrimlerin samimî bir destekleyicisi olmuştur.

Adı nereden geliyor

Çankırı'nın tarihi Hititler'e kadar uzanır. Bu kentin Çangra adlı bir Hitit beyi tarafından kurulduğu bilinmektedir. Kurucusunun adına izafeten "Çangra" adıyla anılan kent Türklerin eline geçtiğinde de bu adı taşıyordu. Ancak Türkler buraya yerleştikten sonra Çangra adına pek dil uyduramadılar. Çangra yerine Çankırı demeye başladılar ve kentin dilimizdeki adı da Çankırı olarak kaldı böylece...

Çankırı'nın en ilginç yanlarından biri kadın nüfusunun erkeklerden fazla oluşudur. 1950'li yıllardan başlayarak, büyük bir artış gösteren göç hareketi, nüfus, cinsiyet yapısı ve diğer bütün özelliklerini giderek etkilemiştir Çankırı'nın. Gene Çankırı'da nüfusun bir başka özelliği, başka illerde doğup da burada yaşayanların azlığıdır.

Nasıl Gidilir

Çankırı il merkezi Kurşunlu, Çerkeş, Eskipazar ilçeleri demiryolu hattı üzerindedir.

İlin sınırları içinde karayolları ağı toplam 642 km. uzunluğundadır. Ankara—Çankırı—Kastamonu yolu Ekim 1981'de tamamlanmış ve Ankara en kısa yoldan sahile bağlanmıştır. Öte yandan İsmetpaşa-Çerkeş-Kurşunlu-Ilgaz yolu Merzifon'a bağlanmak üzeredir. Bu yol gerçekleştiğinde İstanbul-Erzincan TIR trafiğinde önemli bir rahatlama olacaktır.

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır

Politik Kimliği

1950
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 91.9

Partiler	Aldığı oy
CHP	20.013
DP	47.769
MP	4.136
Bağımsızlar	5.695

1954
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 89.5

Partiler	Aldığı oy
CHP	23.712
CMP	10.503
DP	42.998
HP	6.097
Bağımsızlar	1.416

1957
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 75.7

Partiler	Aldığı oy
CHP	30.177
CMP	19.781
DP	28.533
HP	1.986

1961
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 80.7

Partiler	Aldığı oy
AP	12.741
CHP	20.912
CKMP	56.166
Bağımsızlar	200

1965
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 71.6

Partiler	Aldığı oy
AP	44.151
CHP	12.546
CKMP	4.696
MP	15.603
Bağımsızlar	1.267

1969
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 67.0

Partiler	Aldığı oy
AP	37.903
CHP	10.974
CGP	3.832
MP	6.084
MHP	4.168
TİP	1.341
YTP	1.059
Bağımsızlar	6.775

1973
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 69.5

Partiler	
AP	28.663
CHP	10.717
CGP	2.194
DP	12.715
MP	994
MHP	5.526
MSP	12.065
Bağımsızlar	1.255

1977
Milletvekili genel seçimleri katılma oranı % 74.5

Partiler	Aldığı oy
AP	40.816
CHP	19.664
CGP	1.791
DP	1.484
MHP	14.807
MSP	8.697

ANAYASA HALK OYLAMASI SONUÇLARI:
Yıl: 1961

Kabul	Red
% 56	% 44

Yıl: 1982

Kabul	Red
% 94.1	% 5.9

ÖNEMLİ KİŞİLER

Ömer Zeki Defne (1903-): İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde eğitim gören şair Defne, uzun yıllar Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan "Denizden Çalınmış Ülke" adlı kitapta şiirlerinin bir bölümü toplandı.

Ahmet Telli (1946-...): Şair ve yazar Ahmet Tetli, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde eğitim gördü. Eserleri pek çok gazete ve dergide yayımlandı.

Tevfik Fikret (1867-1915): Çankırılı mutasarruf Hüseyin Efendi'nin oğlu olan Galatasaray Sultanî'sinden mezun oldu. Servet-i Fünûn Dergisi'nin edebiyat yönetmenliğini, Edebiyat-ı Cedide akımının öncülüğünü ve robert Kolej'in öğretmenliğini yaptı. Tanin Gazetesi'ni çıkarttı. Ünlü şairin en önemli kitapları arasında Rübab-ı Şikeste, Halûk'un Defteri, Şermin yer alıyor.

ÇANKIRI VALİSİ: ERBAY FİŞ

MİLATTAN Önce 3000 yıllarından beri yerleşim merkezi olarak bilinen Çankırı, Anadolu'nun en yüce dağı olan Ilgaz'ıyla, doğal güzellikleri, tarihî eserleri, turistik yerleri ve yeraltı zenginlikleriyle, yemyeşil, şipşirin bir ilimizdir.

Halkı genel olarak, örf ve âdetlerine bağlı olan Çankırı'nın eğitim durumu son derece iyidir. Okullaşma oranı %98, okumu yazma bilenlerin oranı ise % 87'dir. 1982 yılında "Kendi Okulunu Kendin Yap" kampanyasını başlatan Çankırı ili, köylü, devlet işbirliği ile aynı yıl 1 köye 24 derslik, 2 köye 2 öğretmen lojmanı yapılmasını gerçekleştirmiştir.

Toplam nüfusu bir önceki nüfus sayımına göre, 7032 kişi azalarak 1980 sayımında 258.436 kişiye düşmüştür. Nüfus azalmasının ve ilin ekonomik ve sosyal yönden geri kalmasının nedeni yeterli tarım alanlarının bulunmaması ve sanayi kuruluşlarının olmamasından kaynaklanmaktadır.

Göcün durdurulması ve büyük ölçüde tarıma dayalı olan ekonominin kalkınması için tarımsal üretimin artırılması gerekmektedir. Bu amaçla hareket eden devletimiz, Dünya Bankası ile yapmış olduğu bir anlaşma çerçevesi içerisinde "Çorum-Çankırı Kırsal Kalkınma Projesini" uygulamaya koymuştur.

Proje, tarımsal yayım ve kredi hizmetleri ile tarımsal altyapı hizmetlerinden oluşmaktadır. Projenin uygulanması ile özellikle 1981 ve 1982 yıllarında, başlangıçta %40 olan nadas alanı %26'ya düşürülmüş, yem bitkileri ekim alanı artarak %17'ye çıkarılmış, gerek birim alanda sağlanan verim artışı, gerekse nadastan sağlanan sahalardan elde edilen üretim artışlarıyla tarımsal ürünlerde 1982 yılında %200'e varan bir artış elde edilmiş, 6615 hektar alanın sulanması, 90.000 baş hayvanın içme suyuna kavuşturulması sağlanmış ve proje hedefine ulaşırken, kırsal alanda yaşayan vatandaşların gelirlerini artırmak onların yaşam seviyelerinin yükselmesine ve ilin tarımsal yönden kalkınmasına neden olmuştur.

Diğer taraftan 1983 yılı programına alınan "Aşağı Kızılırmak Vadisi Sulama" projesinin gerçekleştirilmesiyle toplam 26.000 nüfusun yaşadığı 46 yerleşim ünitesindeki 20.321 hektar arazinin sulanması sağlanarak, bu bölgeden ikinci ürün alınması temin edilecektir.

Kalkınmada ikinci derecede öncelikli yöre olarak kabul edilmesine rağmen Çankırı'da bugüne dek Yem Sanayii ve Süt Endüstrisi Kurumu'nun tesislerinden başka işleyici sanayi kuruluşu bulunmamaktadır.

Bu durumu ortadan kaldırmak, Çankırı'yı bir sanayi kenti haline dönüştürmek amacıyla valilik ilk iş olarak sanayi yatırımını çekebilmek için bir altyapı yatırımı olan "Çankırı Organize Sanayi Bölgesi Projesine" işlerlik kazandırmıştır. Bu projeye İl Özel İdaresi, Belediyesi ve Korgun Belediyesi ortaktır. Projenin 681.678.143 TL'lik bölümü 1983 yılının ilk aylarında ihale edilecektir.

Bunun dışında İl Özel İdaresi yatırımları durma aşamasına gelen iki özel "Çankırı Yünlü Sanayi Anonim Şirketi ile Çankırı Un ve Yem Sanayi Anonim Şirketi"ne ortak olarak yatırımların işlerliğini sağlamıştır. Bu şirketlerden birincisi yörenin tiftiğini, ikincisi ise buğdayını işleyecektir.

Kamu sektörü tarafından ise ilimizde M.K.E. Ağır Sanayi Techizat Fabrikası ile T.C.D.D.Y. Makas Fabrikası yaptırılmaktadır. Her iki tesisin hizmete girmesi ile toplam 1600 kişiye yeni iş imkânı sağlanacaktır.

Çankırı oldukça zengin yeraltı kaynağına sahiptir. Bunların başında alçı taşı, kil, diatomit, tuz ve linyit kömürü gelmektedir. Kayatuzu kaynağını işleyecek olan tuz fabrikasının kurulması çalışmalarına 1975 yılında başlanmış ve bu amaçla (ÇANTAŞ) "Çankırı Tuz Ürünleri Sanayi Anonim Şirketi" kurulmuştur. İl Özel İdaresi 1981 yılında 20.000.000 lira ile şirkete ortak olmuş, fabrika yapımı bir İsviçre firmasına ihale edilmiştir.

Ayrıca, Orta ilçesinde zengin linyit kömürü kaynağı bulunmaktadır. İlçede termik santralı kurulması henüz etüd safhasındadır. Termik santralı kurulduğunda Çankırı ve çevresinin enerji ihtiyacı büyük ölçüde karşılanacaktır.

Kısacası Mercedes'in amblemi gibi üç ana kol üzerinde kurulmakta olan sanayi tesisleri 1985-1986 yıllarında hizmete girdiğinde Çankırı bir sanayi bölgesi haline gelecek ve toplam 2500 kişiye yeni iş kapısı açmış olacaktır.

Eğitim ve kültür alanında yaptıkları yenilikleriyle halka hizmeti daima kendine görev kabul etmiş olan Milliyet Gazetesi, bu kez de "İller Ansiklopedisi" ile küçük illerin tanınmasına ve bunların sorunlarının dile getirilmesine öncülük yapmıştır.

ÇANKIRI BELEDİYE BAŞKANI: ŞADİ SÖYLEMEZOĞLU

TARİHİ 3000 sene evveline dayanan 35.000 nüfuslu, 14 mahallesi, 157'si gecekondu olmak üzere 7617 hanesi, 47 caddesi ve 257 sokağı bulunan il merkezi Çankırı, hükümet merkezi Ankara'ya en yakın il olmasına rağmen, hemen hemen hiç gelişmeyen il merkezlerimizin başında gelmektedir.

Bu nedenle; memleketini herkes gibi çok seven kişi olarak göreve başladığım günden beri (her şey, daha güzel bir Çankırı için) sözcüğünü, ön planda tutmaya, düşlediklerimi gerçek yoluna koymaya çalıştım ve imkânlar el verdiği sürece de çalışacağım. Şuna inanıyorum ki, kudretli devletimizin desteği ve sayın hemşehrilerimin anlayışlı davranışları ve güler yüzleri sayesinde en kısa sürede düşlediğim planlar, mutlak surette gerçekleşecektir.

Memleketimin sorunları, çok olmakla beraber âcil olanları şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

1. **Su sorunu,**
2. **Açık pazar yeri sorunu,**
3. **Sel felâketi sorunu,**
4. **SİT bölgesi sorunu,**

1. SU SORUNU:

Beldenin içme ve kullanma suyu üç ana kaynaktan temin edilmektedir.

a) Birinci kaynak; Çavuş suyu diye anılan su olup sertlik derecesi 45.2'dir. Şehrin ancak 1/4'ü istifade edebilmektedir.

b) İkinci kaynak; Merzi suyu diye anılan su olup ancak Astsubay Hazırlama Okulu ile Doğumevi'nin ihtiyacını karşılamaktadır. Sertliği 40 derecedir.

c) Üçüncü kaynak; Keson suyu diye anılan su olup sertlik derecesi 111.4'dür. Bu suya yumuşatıcı hafif su karıştırılmak sureti ile derece 79.8'a düşürülebilmektedir. Şehrin 3/4 'ünün ihtiyacını karşılayan bu suyun kullanılması şüphesiz ki, en çok beni üzmektedir.

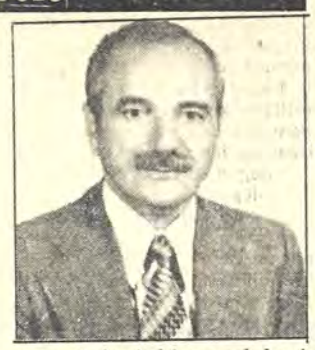

Bu nedenle İller Bankası nezdinde yaptığımız uğraşılar müsbet sonuç vermiş, şehrimize 18 km. mesafede üç derin kuyu açılmak suretiyle 37 derecede saniyede toplam 170 litre veren içilebilir bir su elde edilebilmiştir.

Şimdi bu suyun Çankırımıza getirilebilmesi için devletimizin acil yardımlarını bekliyoruz.

2. AÇIK PAZAR YERİ SORUNU:

1982 yılı sonlarına kadar cadde ve sokaklarda pazar kuran hemşehrilerim İmar ve İskân Bakanlığı'nın yardımları ile bir açık pazar yerine kavuşmuşlardır. Ancak bütün pazar yerinin kamulaştırılması tamamlanamamıştır. İşgal edilen yerlerin âcilen kamulaştırılması gerekmektedir. Bu hususta anlayış gösteren mal sahibi hemşehrilerime teşekkürü borç bilirim. Bakanlığın yardımını bekliyorum.

3. SEL FELÂKETİ SORUNU:

Memleketim; killi, kalkerli bir arazi yapısına sahip olduğundan yağan yağmurlar ve eriyen karlar derhal sel haline dönüşmektedir. Bu nedenle tatlı ve acı çay mecralarının, D.S.İ. tarafından mutlak surette kontrol altına alınması, kıyılarına taş veya beton duvar yapılması zorunluluğu vardır. Aksi halde her sene eriyen kar ve yağan yağmur sellerinden birçok bahçe sel sularına karışarak telef olmaktadır.

4. SİT BÖLGESİ SORUNU:

Çankırı eski bir şehir olmasına rağmen kayda değer eski eser adı altında bir yapısı yoktur. Hal böyle iken şehrin 2/3'ünü ihtiva edenkısım SİT bölgesi olarak gösterilmiştir.

Böylece imar uygulamasını buralara sokmak mümkün olmamaktadır.

Sokaklar dar ve yapılar eski, yıkılmaya yüz tutmuş olarak kalmaktadır. Bilhassa bir yangın zuhurunda itfaiye araçlarını yangın mahalline götürmek mucize olmaktadır.

Ayrıca temizlik araçlarının da aynı yerlerden geçirmek, çöpleri toplamak zor olmaktadır. SİT bölgesinin kaldırılması mutlak surette sağlanmalıdır.

Memleketimin, ana âcil sorunlarını basın yolu ile dile getirmek için fırsat veren Sayın Milliyet gazetesi camiasına en kalbî teşekkürlerimi sunmayı vicdani bir borç bilirim. Teşekkürlerimle.

Sağlık Hizmetleri

İldeki sağlık kuruluşlarının sayısal durumu şöyledir:

Devlet Hastanesi (Tam teşekküllü)	: 1
Doğum ve Çocuk Bakımevi	: 1
Nüfus Planlaması ve Ana Çocuk Sağlığı Merkezi	: 1
Verem Savaş Dispanseri	: 2
Entro-Bakteri Teşhis Ünitesi	: 1
Sağlık Merkezi	: 3
Sağlık Ocağı	: 30
Sağlık Evi	: 25

DOKTOR VE SAĞLIK GÖREVLİLERİ DURUMU:

Uzman doktor: 14 (2 dahiliye, 2 operatör, 1 çocuk, 1 üroloğ, 1 KBB, 1 göz, 1 bulaşıcı hastalık, 1 nöroloji, 2 kadın ve doğum, 2 genel şirürji).
Pratisyen Dr.: 27
Diş tabibi: 6
Eczacı: 8
Sağlık memuru: 4
Hemşire: 97
Ebe: 52
Yatak sayısı:
Devlet Hastanesi: 200
Doğumevi: 75
3 ilçede (toplam): 30
Toplam: 305

İl merkezindeki devlet hastanesi, bölgenin yatak ihtiyacını karşılayamadığından, kapatılan sağlık meslek lisesi binası 200 yataklı hastaneye dönüştürülerek Mart 1982'de; başlayan hastane binası da 2.5 milyon lira sarfiyla Doğum ve Çocuk Bakımevi olarak Mayıs 1982'de hizmete sokulmuştur. Doğumevinin yatak sayısının 75'ten 100'e çıkarılması plânlanmıştır.

İldeki Sıtma-Savaş Eredikasyon Bölge Başkanlığı'nın, sıtmanın yaygın olduğu bölgelerden gelecek sıtma vakalarını bulup tedavi etmek, nüfus hareketlerini izlemek, ilde sıtmanın yayılmasını önlemek yolunda çalışmaları sürmektedir.

EĞİTİM

Çankırı'da 79 ilkokul geçici binada eğitim-öğretim yapmaktadır. Öğrenci sayıları 1-10 arasında değişen ve gelecek yıllarda da öğrenci artışı olanağı bulunmayan okullardaki öğrenciler, gidip gelebilecekleri yakın köy ilkokullarına nakledilmiş, durumu buna uymayan okulların öğrencileri de Eskipazar 100. Yıl Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulu'na yerleştirilmiştir.

İlde 1982 yılında derslik ve "öğretmen evi" yapımı için 57.500.000.- TL. ödenek ayrılmış, bu ödenekle ilgili olarak 24 derslik 24 öğretmen evi 13 VC, depo yapılması programlanarak, yatırımların müteahhitler aracılığıyla değil, valilik kanalıyla yürütülmesi sağlanmıştır. Yatırımların gerçekleşme oranı % 90'dır.

Çankırı merkezinde ayrıca, 1982 yılında hizmete açılan 100. Yıl Yetiştirme Yurdu ile, 160 öğrenci kapasiteli Başar Vakıf Öğrenci Yurdu'nda hizmet vermektedir.

Öte yandan, ilimizde Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı Astsubay Hazırlama Okulu ile, Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Tarım Meslek Lisesi de vardır.

İlde, Kültür Müdürlüğü'ne bağlı olarak 1 müze, 1 halk kitaplığı, 1 çocuk kitaplığı ile Çerkeş, Ilgaz, Şabanözü, Kurşunlu, Yapraklı ilçelerinde ve Atkaracalar kasabasındaki kitaplıklarda, toplam 29 personel görev yapmaktadır.

Protokol

Vali	**Erbay FİŞ**
Garnizon Komutanı	**P. Alb. Nizamettin ACAR**
Belediye Başkanı	**Şadi SÖYLEMEZOĞLU**
C. Savcısı	**Yaşar BEĞENDİK**
Vali Yardımcısı	**Ramazan URGANCIOĞLU**
Vali Yardımcısı	**Seyfettin ERCAN**
Millî Eğitim Müdürü	**Çetin SİLAHŞÖR**
Özel İdare Müdürü	**İbrahim MERSİN**
. Tic. ve San. Odası Bşk.	**Mustafa AYANOĞLU**

Vergi Rekortmenleri

1— **Ahmet Özkan**	(Müteahhit)	6.635.147.- TL.
2— **Cafer Özkan**	(Müteahhit)	5.377.570.- TL.
3— **Ali Özkan**	(Müteahhit)	6.060.257.- TL.
4— **Mahir Ceylan**	(Bentonitçi)	4.250.786.- TL.
5— **Ahmet Çağlar**	(Tiftikçi)	2.894.249.- TL.
6— **Selahattin Ünal**	(Noter)	1.990.780.- TL.
7— **Ekrem Arslan**	(Petrol bayii)	1.427.451.- TL.
8— **Emine Arslan**	(Petrol bayii)	1.321.230.- TL.
9— **Mustafa Ayanoğlu**	(Petrol bayii)	1.185.430.- TL.
10— **Nurettin Hasaltın**	(Kırtasiye)	1.135.769.- TL.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Şunar

ÇANKIRI ve çevresi çok eski çağlara uzanan bir tarihe sahiptir. Burada tarihin Hititler ile başladığı görülür. Anadolu'da ilk siyasî birliği oluşturan Hitit İmparatorluğu'nun başkenti Hattutaş'a olan yakınlığı da yörenin önem ve değerini göstermektedir. Milâttan yaklaşık olarak 1200 yıl önce Hitit İmparatorluğu dağılınca, bu topraklar da eski görkemli günlerini bir anda yitirmiş oldu. Yöre çeşitli istilalara uğradı. Frikyalılar, Lidyalılar buradan gelip geçtiler, burada uygarlıklar kurdular. Daha sonra Büyük İskender'in istilasına uğrayan Çankırı ve yöresi Makedonya İmparatorluğu'nun sınırları içine katıldı. Büyük İskender'in ölümünden sonra Galatya Krallığı ve Selevkoslar buralara egemen oldular. Bir ara Pontosların akınlarına da uğrayan yöre daha sonra Bitinya ve Bergama krallıkları dönemlerini de yaşadı. Milâttan Önce I. yüzyılda Roma egemenliği altına giren yöre Roma İmparatorluğu'nun parçalanması üzerine (M.S. 395) bütün Anadolu gibi Bizans'ın payına düştü. Beş asır süren Roma egemenliğinden sonra başlayan Bizans döneminde İranlı Sasanilerin çeşitli akınlarına uğrayan Çankırı ve yöresi VII. yüzyıl ortalarında Müslüman Arap ordularının istilasına maruz kaldı. 1071 yılındaki Malazgirt zaferinden sonra Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından bu topraklar Bizanslılardan alındı ve burada Türklerin egemenliği başlamış oldu. Selçuklular ve daha sonra Danişmendoğulları'nın egemenliği altına giren bu toprakların daha sonra Moğol istilasına uğradığı görüldü. Bundan sonra Çandarlılar yöreye hâkim oldular. 1439 yılında Çelebi Sultan Mehmet tarafından bu topraklar Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içine katıldı.

Merkezi Kütahya'da bulunan Anadolu Beylerbeyliği'nin 14 sancağından biri olan Çankırı Tanzimatın ilânından sonra Kastamonu vilâyetine bağlandı. Cumhuriyetin ilânından sonra ise il haline getirildi.

Çankırı il merkezinde ve çevresinde tarihinin çeşitli dönemlerine ait izlere rastlanır. Bunların en önemlileri şunlardır:

Çankırı Kalesi: İl merkezindedir. Bizanslılar tarafından yapılmış olup özellikle Osmanlı döneminde esaslı surette onarım görmüştür. Kalenin Bizans çağından önce de var olduğu, fakat pek az bir bölümünden yararlanılabildiği sanılmaktadır. Kale içinde bulunan Roma çağına ait kaya mezarları ile dehlizler bunu göstermektedir.Kalede ayrıca Danişmendoğulları devrinin ünlü kumandanlarından Emin Karatekin'in türbesi de bulunmaktadır. Kale günümüze oldukça harap bir durumda ulaşmıştır.

Taş Mescit: Selçuklu dönemi eserlerinin en önemlilerinden biridir. 1235 yılında Selçuklu hükümdarı Alaeddin Keykubat tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. Hastane olarak inşa edilen binanın merdivenleri ve kapısı Türk Selçuklu taş işçiliğinin nefis örnekleri arasındadır. Bina günümüze hayli harap durumda ulaşabilmiştir.

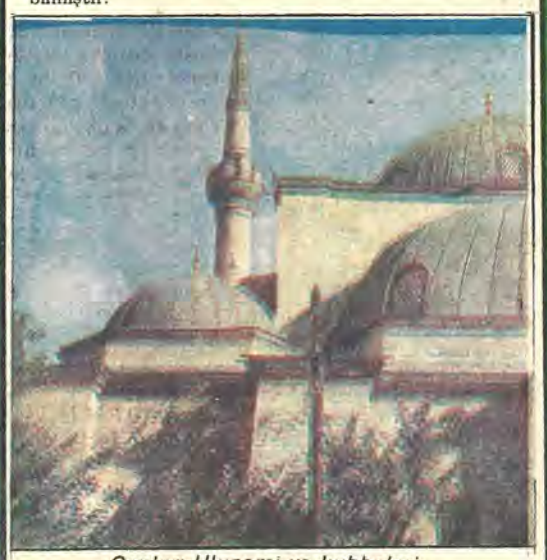

Çankırı Ulucami ve kubbeleri...

Ulucami: Mimar Sinan'ın eseridir. İl merkezinin yüksek bir noktasındadır. 1522 yılında inşaasına başlanan cami 1558 yılında tamamlanıp ibadete açılabilmiştir. Camiin cumhuriyet döneminde esaslı bir onarım gördüğü bilinmektedir.

Çankırı il merkezinin çevresinde de birçok tarih zenginlikleri vardır. Bunlar arasında en önemlileri şunlardır:

Beşdut Köyü: Çankırı'nın Yapraklı ilçesi yakınlarındadır. Pek eski çağlarda beri yerleşme merkezi olduğu kaya içine oyulmuş mağaralarla bellidir. Bunların "Mağara Devri"nden kalma olduğu tahmin edilmektedir.İlk insanların yaşadıklarıbu mağaralar günümüz insanlarının büyük ilgisini çekmektedir.

Eskipazar: Çankırı il merkezi yakınlarındadır. İlçe merkezinde, Selçuklular zamanından kalma iki kalenin kalıntıları bulunmaktadır.

Kurşunlu: Önemli bir ilçe merkezi olup tarihi hayli eskilere dayanır. Selçuklular zamanından kalma güzel bir cami ile Çavundur Hamamı kasabanın iki önemli tarih zenginliğini teşki etmektedir.

ÇANKIRI 1942
GARANTİ BANKASI, güçlü kadrosuyla yurt dışı hizmetlerde de iddialıdır.

FOLKLOR

ÇANKIRI yöresinde halkın yaşam şeklini yönlendiren gelenek ve göreneklerin büyük bir bağlılıkla yaşatıldığı görülmektedir.

"Yaran Meslisi" yıllardan beri süregelen geleneklerin en belirgin bir kanıtı olarak günümüzde de ağırlığını hissettirmektedir.

Sevgi ve saygıya dayalı, hiyerarşik kuralların egemen olduğu Yârân Meclislerinde eğitim, inanç ve gönül birliği ile orantılıdır.

OYUNLAR

Yöre oyunları davul, zurna, kaval eşliğinde, orta oyunları, sinsin oyunları, halay çekmeler şeklinde belirlenmektedir. "Üç ayak", "Horon - Hızlı Halay", "Kayalar" yörenin se vilen oyunları arasında yer alır.

Çankırı Kurşunlu Lisesi folklor kolu öğrencilerinin araştırmaları sonunda, "İki Ayak" oyununun yorumu şu şekilde sıralanmıştır:

İki Ayak: Ağır bir halay biçimidir. Sazın yaptığı girişten sonra oyuncular:

"Çekin halay yürüsün
Dağı duman bürüsün
Küçük kızın çeyizi
Sandıklarda çürüsün"

mânisini topluca söylerler. Bu dörtlükte delikanlının sevgilisine duyduğu özlem biraz da sitemle belirtilerek birleşmelerinin uzadığı,

"Küçük kızın çeyizi
Sandıklarda çürüsün"

dizeleriyle vurgulanır. Düğünlerde bekâr delikanlıların oynadığı bu oyun, ağır temposuyla yayla insanının duygularını ağır, vakur bir biçimde dışa vurur. İkinci dörtlükte söylenen:

"Samanlık dolu saman
Gezinelim bir zaman
Eller düğün ediyor
Bizim düğün ne zaman"

sözleri "samanlık dolu saman" dizesiyle hasat mevsiminin sona erdiği ve düğün zamanının geldiği sevgiliye anımsatılarak, sevgecen bir sabırsızlıkla "Eller düğün ediyor, bizim düğün ne zaman" *diye sorulmaktadır. Yine topluca* söylenen:

"Düz aşağı kurt izi
Koyuna verin tuzu
Koyun neylesin tuzu
Bekâra verin kızı"

dizeleri incelenirken bölgenin ekonomik yapısı vurgulanmakta ve koyunun yörenin geçim kaynaklarından biri olduğu vurgulanmaktadır. Birinci dize alışılmış mâni türünün serbest dizesidir. Ancak ikinci dizede

"Koyuna verin tuzu"

sözleriyle koyunu güçlü kılmak, verimini artırmak için tuz verilmesi gerektiği belirtilirken hemen gerçek amaç vurgulanmakta ve

"Koyun neylesin tuzu
bekâra verin kızı"

denilerek delikanlının erotik özlemleri ilginç bir incelikle dile getirilmekte ve kızın delikanlıyı daha güçlü kılacağı ve yaşama bağlayacağı ince bir espriyle dışa vurmaktadır.

Ne ki, bütün bu özlemler, duygular yayla insanının biyolojik-ruhsal yapıya gereği ağır, soğukkanlı bir tempoyla figüre edilmektedir.

YÖRESEL GİYEM

Kadın: Başta fes, taç bulunur. Genellikle kırmızı renkli olur. Etrafına yemeni veya çevre bağlanır. Bele kadar inen püsküllü vardır. Üst ve alt kısımlarında altın ile çevrili, orta kısımlarına ise mücevher dizilir. İç çamaşırlar süslüdür. Gömlek patiskadan yapılma, hâkim yaka sol omuzdan düğmeli, önde yaka altında dört düğme düğme çevresi kurşunî işlemeli, kollar düğmesiz ve kurşunî işlemeli olur. Yelek: Lâcivert çuval kumaşından yapılma, omuz başları, boyun ve kol çevreleri sarı sim işlemelerle süslüdür. Önde iki cep, cep çevresi ve üstleri çiçek motifleriyle süslüdür. Ön alta altı düğme vardır. Don "Zıpka" lâcivert renkli, yanlarda iki cep. Cep üstleri sim işlemelerle kaplıdır. Donun sağ ve sol dış kenarları belden ayağa kadar üç sıra siyah pasa ile işlemelidir.Paçaçevresi sarı çiçek motifleriyle işlemelidir. Donun uçkuru vardır. Cepken lâcevirt renkli. Ön kısmında iki ayrı yanda iki büyük sitilize edilmiş vazoda çiçek motifi vardır. Sırtta büyükçe bir stilize vazoda çiçek motifi ve iki yanında küçük iki vazo motifi vardır. Kolların ön kısmında siyah pasa ile aynı motifler. Cepken kenarları iki sıra siyah pasa ile çeşitli motiflerle işlenmiştir. Şal-kuşak, siyah, beyaz, sarı, kırmızı, turuncu, mavi, lâcivert, yeşil ipliklerle dokunmuştur. Selçuklu motifleri ile süslü, uçları püsküllüdür. Çorap, beyaz elde yün örme şeklindedir. Ayakkabı, siyap yemeni veya siyah iskarpin şeklindedir.

Yörede kadın giysileri arasında "Bindallı"nın yeri büyüktür.

Erkek: Renkli, çizgili ipek kumaşı, iki ucu sarkacak şekilde başa sarılır. Buna poşu denilir. İpekli kumaştan yapılmış, simle işlemeli işlik giyilir. Cepkenler koyu renktedir. Kolları yoktur. Omuzlardan bileklere kadar en halinde uzanıp sırma veya simle işlidir. Pantalon "Vızka" parçalar dar, arka kısmı kabarık olup, yan kısımları siyah şeritlerle süslenmiştir. Bele "Tosya kuşağı" takılır. Ayakta burunları kalkık topuksuz ayakkabı vardır. Bunlara "Çedik" denilir.

SÜNNET DÜĞÜNÜ

Çankırı yöresinde sünnet bir ailenin yüz akıdır. Sünnet dönemi gelmiş erkek çocukların sünnet edilmesi, her aile için, maddî olanakların elverdiği sürece bir şeref konusudur.

Sünnet düğünleri genellikle cumartesi günleri başlar. Her aile tek bir sünnet düğünü yaptığı gibi, toplu halde sünnet yapılan düğünlere rastlanır. Sünnet giysileri içinde çocuk arabalara bindirilerek şehir turu yapılır. Pazar sabahı sünnet işlemi yapılar. Erkek ve kadınlar ayrı ayrı yerlerde misafir edilerek kendilerine sigara ve lokum ikram edilir.

Sünnet sonrası hocalar tarafından mevlût okunur. Mevlût sonrası konaklara yemek verilir.

Özel yemekleri

Yörede, dene, çimcük, erişte makarnası, şaştım, tutmaç ve pirinçle yapılan çorbalar pek ilgi görmemektedir.

Çankırı yöresinde kış mutfağı hazırlıkları oldukça yoğundur. Çeşitli sebzelerin yazın hazırlanarak kurutulması, çeşitli turşu yapımı, kurutulmuş et, kıyma, sucuk, Çankırı mutfağının en belirgin özelliklerindendir.

Yörede hamur işi yemekler oldukça ünlüdür: "Yazma çöreği, yağlı ekmek, iri hamur, çullama, pıhtı, erişte, palinçka gibi yemekler hamur işi yemeklerin başta gelen adlarıdır.

Gezilecek yerler

İmâret Camii, Büyük Cami, Emir Karatekin Kalesi ve Parkı, Irmak Bucağı'ndaki Hitit uygarlığı kalıntıları, Eskipazar'da Hadriyanapolis Harabeleri, Yapraklı ve Ünür köyünde bulunan tapınaklar, Yapraklı ve Ilgaz ilçelerindeki Kaya Mezarları önemli tarihsel ve arkeolojik kalıntılardır.

Millî parklarımızdan olan Ilgaz Dağı'nın turizm açısından ilginç duruma getirilmesi sağlanacaktır.

Çankırı'nın kayatuzu üretilen bölgesinde, görülmeye değer bir tuz mağarası da bulunmaktadır.

Nerelerde kalınır

Kent merkezinde turistik otel olarak yalnızca "Şehir Oteli" vardır. Bu otel 14 odalı, 24 yataklıdır. Bir kişi 660, iki kişi 1100 liraya kalabilmektedir.

Ayrıca, 2. ve 3. sınıf oteller vardır. Anadolu Oteli, Emniyet Oteli, Ankara Oteli, Yıldız Oteli bunlar arasında sayılabilir.

Öte yandan, Çankırı ilinin doğal güzellikler bakımından görülmeye değer beldesi Ilgaz Dağı'nda bir turistik otel yapımı için çalışmalara başlanmıştır.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Ziraat, hayvancılık, ayrıca krom, bakır ve linyit gibi yeraltı zenginlikleri ile bilinen ilimizdir.
Yayla havası, güzel suları, yeşil ormanları ve Ilgaz Dağı ile Anadolumuzun tüm güzellikleri Çankırı'da toplanmıştır.
Türk Ticaret Bankası 1976 yılından beri Çankırılılara hizmet etmektedir.

Çankırı il merkez şubesi
Çankırı

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

İLÇELERİNİ TANIYALIM

MERKEZ İLÇE

35.000 nüfuslu, Ankara-Zonguldak demiryolu üzerinde bulunan tarihî bir kent. 14 mahallesi var. Çok eskilere varan bir geçmişe ve halen yaşayan tarihî eserlere sahip.

Köyleriyle birlikte nüfusu: 82.002.

ÇERKEŞ

Çankırı'nın kuzeyinden geçen eski Bağdat yolu üzerinde kurulmuş eski tarihî bir kasabadır.

Tarihi V. yüzyıla değin uzanır. İlçe ve çevresinde eski uygarlıklardan Etiler, Romalılar ve Bizanslılara ait birçok tarihsel kalıntılar vardır.

İlçe merkezinin nüfusu 3675, köylerivle birlikte 19.123'-tür. İlçenin adını dört yol kavşağında oluşundan (Ciharköşe) aldığı söylenir. Ayrıca, Bağdat yolu üzerinde düzlük bir arazide kurulması ve sefere giden ordunun burada konaklaması nedeniyle "Çeriçeken" (Asker toplayan) kelimesiyle "Çerkeş" arasında bağlantı kurulmaktadır.

ELDİVAN

Adını aldığı Eldivan Dağı eteklerinde kurulmuş yeşil bir kasabadır. Eldivan Yaylası, bölgenin en önemli yaylalarındandır. Kirazı ünlüdür. Önemli bir akarsuyu yok, içme suları boldur. Halk tarımla uğraşır. Söze değer bir ekonomik canlılığı yoktur.

Nüfusu, Merkez 3598, köyler 6616

ILGAZ

Adını, Anadolumuzun güzel Ilgaz Dağları'ndan alıyor. Tarihsel bakımdan eski bir ilçe. Tosya-Kurşunlu, Araç ve Çankırı ile komşu, Kastamonu-Ankara yolu üzerinde 996 Km2'lik bir alanı var.

Denizden 905 m. yükseklikte, çevresi çam ormanları ile kaplı.

Ilgaz, birçok savaşlarda, coğrafî konumunun elverişli olması sayesinde güçlü ve başarılı savunma yapabilmiş ve Çankırı ilinin düşman tarafından işgalini engellemiştir.

Ilgaz'da da Romalılardan ve daha eski devirlerden kalma tarihsel kalıntılar vardır. Kale köyündeki Kale Harabesi, İnköyü'ndeki höyükler bunlardandır.

Nüfusu: Merkez 5612, köyler 20.575.

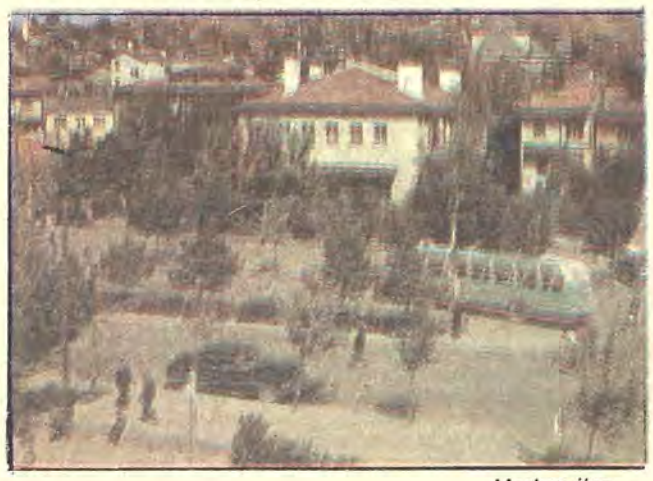

Merkez ilçe...

ESKİPAZAR

Çerkeş, Gerede, Karabük ilçeleriyle çevrili 696 Km2 yüzölçümü olan bir ilçedir. Paflagonya devrinden beri ilçenin bugünkü yerinde bir pazar kurulduğu ve kasabanın adını bu pazardan aldığı söylenir.

İlçedeki kereste fabrikasının çevresine büyük ekonomik katkıları vardır.

İlçede Viranşehir-Adriyapolis harabeleri önemli tarihsel kalıntılardandır.

Nüfusu: Merkez 5007, köyler 18056.

KURŞUNLU

Eski adı Karacaviran olan bu kasaba, 1944 yılında ilçe merkezi olmuştur. Başlangıçta Kurşunlu Kalesi diye anılan kalenin doğu yamacındaki harabelerde Karacaviran adıyla kurulmuştur.

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Anzavur çetelerine karşı Çerkeş dolaylarında verilen savaşa, Kurşunlu halkı da katılmış, böylelikle millî kuvvetlerin yanında yer almıştır.

Ilgaz, Çankırı, Çerkeş, Ovacık, Araç'la komşu olan Kurşunlu, 1895 km2 yüzölçümlü bir ilçedir. Denizden yüksekliği 1150'dir.

Nüfusu: Merkez 6739, köyler 25.703

İlçenin toprakları kıraç ve verimsizdir. Arazi, sarp ve kayalıktır. Ayrıca, 1944 depreminde ve başka depremlerde büyük zararlar gören bu ilçe, önemli bir fay çizgisi üzerinde bulunmaktadır.

ORTA

1959 yılından beri ilçe merkezi olan bu kasaba, Çankırı'nın dağlık bir bölgede kurulmuş, kışları çok soğuk geçen, denizden yüksekliği 1300 metreye varan bir ilçesidir.

Çankırı'ya 70 km'lik bir şose ile bağlıdır.

Nüfusu: Merkez 3184, köyler 18.324.

Halkın önemli bir bölümü gurbetçidir.

OVACIK

Araç, Kurşunlu, Çerkeş ve Karabük ile komşu olan Ovacık, 706 km2 yüzölçümlü, merkezde nüfusu 853 köyleriyle birlikte 9108 olan küçük bir ilçedir. 1100 rakımlı, dağlarla çevrili bir kasabadır. Hayvancılık, tahıl üretimi, ormancılık başlıca geçim kaynakları. Halkın büyük bir bölümü Zonguldak, Karabük gibi iş ve sanayi merkezlerinde çalışıyor.

ŞABANÖZÜ

Çankırı'nın 45 km. kuzeybatısında, Eldivan, Kızılcahamam, Çubuk, Orta, Kalecik ile komşu 2842 nüfuslu bir kasaba. Köyleriyle birlikte 14.763 nüfusu var.

Arazisi çok engebeli, buna bağlı olarak sulama olanakları da çok kıt. Çevresinde çam ve meşe korulukları bulunmakta, 1944 yılından beri ilçe merkezi.

YAPRAKLI

1959 yılından beri ilçe merkezi olan bu kasabanın 40 köyü var. Nüfusu, merkezde 2882, köylerle birlikte 20.026.

Yapraklı dağının güney eteklerinde kurulmuş bir ilçe merkezi. Çorum'un Bayat, Kastamonu'nun Tosya ilçeleri ve Çankırı merkez ilçeleriyle komşudur. Sebze, meyve, hububat, hayvancılık, başlıca geçim kaynaklarını oluşturur. Yün ve tiftik, dışarıya satabildiği ürünlerdendir. Toprakları çok kireçli olan bu ilçe, Sarıkaya ve Engine ormanları ile çevrilidir. Yalnız Merkez ilçe ile yol bağlantısı vardır.

SPOR

Çankırı ilinde spor 1937 yılında teşkilâtlandı

ÇANKIRI'da ciddî bir spor faaliyetinin Cumriyetin ilanından sonra başladığı görülür.

Çankırı'da spor, ildeki Topçu Alayı'na mensup subay ve astsubaylar ile Çankırılı gençler arasında tertiplenen iddialı futbol maçları şeklinde başlamıştır. Bugünkü stadyumun bulunduğu yerdeki Arpa Tarlası mevkiinin bu ilk futbol maçlarına sahne olduğu bilinir.

Daha sonra bu tarlanın sahibi Şükrü Sancak'tan 2000 liraya satın alınıp üzerine güzel bir saha yapıldığı görülür.

Çankırı'nın ilk spor kulübü olan Çankırıspor'un 1942 yılında kurulması bu ilimizde spor faaliyetine daha ciddî ve olumlu bir yol vermiştir. Daha sonra Bozkurt Kulübü'nün kurulmasıyla Çankırı sporunda yeni ve önemli bir hamle daha meydana gelmiştir. Bu faaliyet her geçen yıl biraz daha gelişme göstermiş ve çeşitli spor dallarında başarılı düzeye varılmıştır.

Halen Çankırı'da futbol, basketbol, voleybol, atletizm, cimnastik, boks, masa tenisi, judo, tenis ve güreş branşlarında olumlu bir faaliyet göze çarpmaktadır. Boksta Arif Doğru, güreşte Ömer Topuz, Mustafa Öcal, cimnastikte Adnan Özkar, Hüseyin İğdir millî formayı giymiş, şampiyonluklar kazanmış Çankırılı sporculardır.

Çankırı bölgesi sporda 1937 yılında teşkilâtlanmıştır. 1940 yılında oluşturulan bölge müdürlüğü görevi fahrî olarak ihdas edilmiştir. Ve asbaşkan olarak bu görevi 1949 yılının sonuna kadar Necati Bayrak yapmıştır. 1949-1953 yılları arasında Muhittin Gürcan 1953-1970 yılları arasında H. Fehmi Gökşen, 1978-1980'de Yakup Özdemir, 1980-1981'de Yüksel Demirdöğen bölge müdürlüğü görevlerini üstlenmişlerdir. 1981 yılından beri bu görevi M. Nuri Öcal yürütmektedir.

GÜREŞ: Ağırlıkla kırsal kesimde ilgi görmektedir. Düğün-bayram gibi geleneksel törenlerde karakucak güreşleri de yapılmaktadır. Bu daldaki etkinlikler, kurumlaşmaya yönelmemiştir. Bölge güreşçilerinin çoğu çalışmalarını Ankara'da ve öbür illerde sürdürmektedir.

ATLETİZM: Geleneksel kır koşularıyla, ilginin yoğunlaştığı spor dallarındandır. Okullarda da bu spora eğilim artmaktadır. Çankırı'daki atletizm çalışmaları, öbür dallarda olduğu gibi amatör düzeydedir.

BASKETBOL: 1965'ten bu yana, giderek yoğunlaşan bir ilgi görmektedir. Öncelikle okullararası karşılaşmalar düzenlenmiş, daha sonra kulüpler, basketbol şubeleri de kurmaya yönelmişlerdir.

Spor salonlarının da açılmasıyla, bu spor için altyapı sorunu bir ölçüde de olsa çözümlenmiştir.

JUDO: 1970'lerde geniş bir ilgi görmesine karşın, kulüplerin ilgilenmeyişi nedeniyle, ancak bireysel düzeyde sürdürülen çalışmalardandır.

VOLEYBOL: Çok sayıda sporcunun etkinlik gösterdiği voleyboi da, son yıllarda ilginin yoğunlaştığı spor dalları arasındadır.

Çankırı'yı Türkiye liglerinde temsil eden Çankırıspor'un dışında Çankırı sporuna renk katan diğer kulüpler şunlardır: Çankırı Gençlik, Demirspor, Karatekin Gençlik, Çerkeş Gençlik, Kurşunlu Gençlik, Ilgaz Gençlik, Yeşil Eldivan Gençlik, Yeşil Şabanözüspor, Yaprakh Gençlik, Yeşil Korgun Gençlik, Aksuspor, Atkaracalar Gençlik, Belören Gençlik, Eldivan Bozkurt Gençlik, Eskipazar Gençlik, Karagücü, Merkez Teknikspor.

Çankırı bölgesinde okullarda spora oldukça büyük önem verilmektedir.

Çankırı Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Lisesi, İmam-Hatip Lisesi, Tarım Meslek Lisesi, Merkez Ortaokulu, Gazi İlkokulu, Atatürk-Kurtuluş İlkokulu, Cumhuriyet İlkokulu, Güneş İlkokulu Karatekin İlkokulu, Mareşal Çakmak İlkokulu'nda yoğun spor faaliyeti göze çarpmaktadır.

EKONOMİ

İLDE işsizlik önemli bir sorun oluşturmaktadır. Yeterli sanayi kuruluşlarının bulunmayışı, toprağın az ve verimsiz oluşu ilden göçlere yol açmaktadır. Çalışan kesimin büyük bir bölümü tarım alanında yoğunlaşmaktadır.

1.1.1982-8.11.1982 tarihleri arasında ilde iş arayanların durumu, resmî verilere göre şöyledir:

YURT İÇİ		YURT DIŞI	
Erkek	1494	Erkek	3
Kadın	328	Kadın	—
Toplam	1822	Toplam	3

TOPLAM: 1825

EKONOMİK YAPI:

Tarım-Orman-Hayvancılık	% 70
Ticarî işler	% 20
İmalat sektörü	% 10

Bu oranlardan da anlaşılacağı gibi Çankırılının geçimi genelde tarıma dayalıdır. Ticaret küçük çaptadır. Öte yandan demircilik. marangoz atölyeleri vb. üretim yerlerinde işler geleneksel yöntemlerle sürdürülmektedir.

Son yıllarda ticarî alanda şirketleşme eğilimi ve sanayileşme önem kazanmaya başlamıştır.

İlde tarıma elverişli alanların % 36'sını çayırlar, % 31'ini tarım arazisi, % 31'ini de ormanlar oluşturmaktadır.

İlde üretilen önemli tarım ürünleri buğday, arpa, fiğ, mercimek, şekerpancarı, patatestir.

Nadasın azaltılması, gübreleme ve zirai mücadeleye verilen önem sayesinde tarımsal üretimde belirgin bir artış sağlamıştır.

Toprak-Su'nun çalışmaları ile yapılan göletlerden 10.797 dekar alanın sulanması sağlanmıştır.

İlde 16.297 karasaban, 6814 traktör vardır.

Hayvancılıkta ise durum şöyledir:

Küçükbaş	852.066
Büyükbaş	250.400
Kümes hayvanı (kanatlı)	160.000
Fennî ve sepet kovan	32.000

TİCARET

İlde, 10 ticarî şirket, 23 esnaf ve küçük sanatkârlar derneği vardır.

Yatırımlara büyük ilgi gösterilmektedir. Ancak bu ilginin sürmesinin, yatırımların gerçekleşmesine ve bir an önce meyvelerini vermeye başlamasına bağlı olduğu kuşkusuzdur.

Çalışan kesimin büyük bir bölümünün tarımcılıkla geçimini sağladığı Çankırıda "pazar"lar kurularak üretilen ürünler satılır. Fotoğrafta Orta ilçesinde kurulan bir pazar yeri görülüyor.

1980 genel sanayi ve işyerleri sayımı sonucuna göre işyeri durumu şöyledir:

İmalat sektörü	500
Ticaret sektörü	880
Hizmet sektörü	190
Lokanta ve kahvehane	166
Diğer	408
Toplam:	2144

MADENCİLİK

Çankırı aslında yeraltı servetleri bakımından oldukça zengin bir ildir. Ne var ki bu zenginlikleri değerlendirebilecek önemli bir tesis yoktur.

Bugüne değin Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü'ne maden arama ruhsatı için 1376 başvuru olmuştur. Bunlardan 45'ine arama ruhsatı verilmiştir. Arama ruhsatlarından 28'i MTA'ya, 17'si de özel kişilere aittir.

Halen 12 maden işletmesine işletme ruhsatı verilmiştir.

Sosyal Yaşam

Çankırı'da halk genellikle muhafazakârdır. Gelenek ve görenekler, toplum yaşayışını yönlendirmede başlıca etken olma özelliğini sürdürmektedir. Geleneklerle çatışan davranışlar hoş karşılanmaz. İlde âşiret, şeyh ve ağalar yoktur.

İlin hâlen sürmekte olan kendine özgü gelenekleri arasında, nişandan başlayarak düğünün sonuna kadar süren ve pek çok kurala uymayı, pek çok âdeti yerine getirmeyi gerektiren ilginç düğün törenleri ve "Yaran Meclisleri"ni en başta sayabiliriz.

Çankırı ilinde 9 ilçe, 9 kasaba ile 467 köyün 345'inde elektrik vardır. Ayrıca bu köylere bağlı 97 mahallede de elektrik bulunmaktadır. Elektriği olmayan 122 köyden 106'sında elektrik tesisi çalışmaları sürdürülmektedir. 16 köyde ise henüz bir çalışma yoktur.

1981 yılında 79 köye, 1982 yılında da 44 köye elektrik verilmiştir.

İl YSE Müdürlüğü çalışmaları sonunda 826 üniteden 380'ine yeterli içme suyu verilmiştir. Hâlen 217 ünitenin suyu hiç yoktur. Geri kalan 229 ünitede ise yetersiz durumdadır

İlde PTT hizmetleri Çankırı- Kastamonu- Zonguldak illerinin bağlı bulunduğu "PTT Bölge Başmüdürlüğü"nce yürütülmektedir. Bugün için bütün ilçelerle ve 99 köy ile telefon bağlantısı vardır. Çankırı şehirlerarası otomatik telefon şebekesine de bağlıdır.

Televizyon yayınları merkez ve ilçelerde normal olarak izlenmektedir.

İl merkezinde kanalizasyon şebekesi yetersiz, ilçe ve kasabalarda ise hiç yoktur.

ÇORUM

19

Yüzölçümü: 12.820 km2
Nüfus: 571.831
İlçeler: Alaca, Bayat, İskilip, Kargı, Mecitözü, Ortaköy, Osmancık, Sungurlu.
Köy sayısı: 750
Doktor sayısı: 10 bin kişiye 1.4
Hastane yatak sayısı: 10 bin kişiye 13.2
Okur-yazar oranı: Yüzde 53.2
Otomatik telefon kodu: 4691

Adı nereden geliyor

Çorum'un tarihi adının Niconia olduğu bilinir. 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra bu yöre de Türklerin eline geçti. Buraya, Türk Oğuz boylarından Çorumlu Oymağı yerleşti. Bundan sonra burası "Çorumlu ili" diye anılmaya başlandı Türkler arasında. Çorumlu ili halkın dilinde önce Çorumlu olarak kısaltıldı, daha sonra da Çorum denilmeye başlandı. Kent de, merkezini teşkil ettiği il de bugün Çorum adıyla anılmaktadır.

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır

Parlak Hitit kültürünün beşiği : Çorum

BİNLERCE yıldır uygarlıkların üst üste oluşup dünyaya ışık tuttuğu kentimizdir Çorum. Boğazköyü, Alacahöyük'ü,Eskiyapar'ı ile parlak Hitit kültürünün beşiğidir.

Çorum, barındırdığı tarihî değerleri ile adeta açık bir arkeoloji müzesidir. Gerçekten de Çorum'da hemen her köyde, her ilçede bir höyük bir tümülüs, bir nekropol kalıntısına rastlamak mümkündür.

Kent, İran transit yolu ile Karadeniz bölgesini birbirine bağlayan geçit noktasıdır. Tarihin ilk devirlerinden beri taşıdığı bu özelliğinden dolayı, Çorum hangi devletin yönetimi altına girerse girsin, canlılığını hep korumuştur.

Çorum'un bağları, "kelik" adı ile anılan bağevleri, özellikle büyük kent yaşamının getirdiği sıkıntılardan boğulmuş olanlar için birer huzur beldesidir. Buz gibi suların aktığı çeşmeleri, kuyuları ve havuzları ile yaz aylarında turistlerin belli başlı uğrak yerleri arasında gelir bağlar.

Ahmetoğlan, Evci Yenikışla ve Seydim göletleri, Çorumluların gözde mesire yerleri arasındadır. DSİ tarafından yaptırılan bu göletlerin çevreleri de ağaçlandırılmıştır.

Çorum, özellikle sonbahar ve kış aylarında önemli bir av merkezidir. Keklik, tavşan, tilki, üveylik, opak, yaban örneği ve bıldırcın, avcıların bolca avladıkları hayvanlar arasındadır. Kızılırmak'ın Kumçeltiği kesimi de amatör balıkçılar için zengin bir yayın balığı yatağıdır.

Taş devrine dek uzanan tarihî nedeniyle Çorum, kültür alanında zengin ve eski bir geçmişe sahiptir.

Eski çağ kültürel kalıntılarının yanısıra, Selçuklu ve Osmanlı kültürü de kentte izler bırakmıştır. Her biri sanat şaheseri olan camiler ve köprüler bunun örnekleridir.

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

1950
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 93.5

Partiler	Aldığı oy
CHP	47.099
DP	89.390

1954
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 90.3

Partiler	Aldığı oy
CHP	51.246
DP	92.332
Bağımsızlar	9.232

1957
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 81.5

Partiler	Aldığı oy
CHP	53.407
CMP	27.780
DP	71.068
HP	3.956

1961
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 84.4

Partiler	Aldığı oy
AP	89.903
CHP	50.563
CKMP	27.502
Bağımsızlar	2.741

1965
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 68.8

Partiler	Aldığı oy
AP	73.486
CHP	35.066
CKMP	6.055
MP	18.456
YTP	9.899
Bağımsızlar	1.958

1969
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 62.2

Partiler	Aldığı oy
AP	64.550
CHP	24.540
CGP	8.482
MP	6.821
MHP	5.368
TBP	23.392
TİP	3.367
YTP	1.061
Bağımsızlar	969

1973
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 66.9

Partiler	Aldığı Oy
AP	29.282
CHP	47.276
CGP	6.243
DP	27.575
MP	1.517
MHP	4.374
MSP	33.450
TBP	4.224

1977
Milletvekili Genel Seçimleri
Katılma Oranı: % 77.9

Partiler	Aldığı oy
AP	77.754
CHP	74.884
CGP	4.192
DP	3.831
MHP	26.414
MSP	17.120
TBP	1.622
Bağımsızlar	1.402

ANAYASA HALK OYLAMASI SONUÇLARI:
YIL: 1961

Kabul	Red
% 48	% 52

YIL: 1982

Kabul	Red
% 91.6	% 8.4

ÇORUM VALİSİ: AHMET ÖZER

ÇORUM Yontma Taş ve Cilâlı Taş devirlerinden bu yana, üzerinde insanların yaşadığını gösteren kalıntılara sahip binlerce yıldır, çeşitli uygarlıkların yanyana ve üstüste oluştuğu, tarih ve kalıntılar yönünden eski ve zengin bir ildir. Çorum'un çeşitli yöreleri ve özellikle Boğazköy ve Alacahöyük civarlarında Hattiler, Asur Ticaret Kolonileri ve Hitit medeniyetleri kurulmuştur. En son Bizanslıların elinde olan, bu raklar, 1071 yılında Malazgirt zaferinden sonra Türk hakimiyetine geçmiştir.

Tarih ve kültür hazinesi olan Çorum ilimiz, Karadeniz ile Türkiye'nin diğer bölgeleri arasında bağlantı sağlayan önemli bir konuma sahiptir. Orta Karadeniz bölgesinde bulunmasına rağmen iklim daha çok Anadolu iklimi özelliklerini taşır.

Çorum toprak genişliği bakımından, 67 il içinde 20. sırada bulunmaktadır. Merkez ilçe dışında, sekiz ilçesi, yedi bucağı 17 beldesi ve 7 7 köyü vardır. Nüfusu 71.831'dir.

Çorum'da karayolları ağı Türkiye ölçülerinin üzerindedir. İlimizde 1023 km. yol ağı mevcuttur. Bunun büyük bölümü asfalttır.

Çorum ilinin ekonomisi, büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. 83.600 hektar ekilebilir arazisi mevcuttur. Yetiştirilen başlıca ürünler hububat, çeltik, nohut, şeker pancarı ve ayçiçeğidir. Hayvancılık, esas olarak ev işletmeciliği biçiminde yapılmaktadır. Hayvancılık ilkel metodlarla yapılmasına rağmen yetiştirilen koyun ve sığır sayısı 1.. milyonu geçmektedir.

Büyük çoğunluğu, tarımla uğraşan ilimizin özellikleri kırsal kesimlerinin ekonomik sosyal gelişmelerini ve yaşama standartlarını artırmak amacıyla kamu kuruluşlarınca, yoğun bir şekilde hizmet götürülmektedir. Bu hizmetler, köylüyü entansif tarımcılığa yöneltmek amacıyla yoğun bir yayım, T.C. Ziraat Bankası aracılığıyla kredi imkânı, yeni sulama imkânları ve yaklaşık olarak 12.000 hektarlık bir sahada çiftlik geliştirme planları ile sulama tesisleri, yeni köy yolları ve bazı mevcut yolların ıslahı, yetersiz su kaynağına sahip köyler için içmesuyu, yerrerrerleşme yerlerine elektrik ve köylerde kurulması gerekli olan bazı sosyal tesislerdir. Bu hizmetler aralıksız sürdürülmektedir.

Çorum kömür rezervi yönünden de oldukça zengindir. Alpagut-Dodurga Linyitleri İşletmelerince yılda yaklaşık olarak 600 bin ton kömür üretilmekte, konut ısıtılması ve sanayi ihtiyaçlarını karşılamak üzere, diğer 18 vilâyetimize dağıtımı yapılmaktadır.

İlimiz sanayi bakımından da önemli bir gelişme göstermiştir. Özellikle kiremit ve tuğla fabrikaları yönünden Türkiye'nin sayılı illerindendir. Bugün 0 adet kiremit ve tuğla fabrikası üretim yapmaktadır. Toplam fabrika ve imâlâthane sayısı 120'dir. Bu rakam küçümsenmemelidir. Ayrıca, ilimiz çeşitli endüstriyel faaliyetlerin kurulup gelişmesi için, büyük potansiyele sahiptir. Ancak, bu potansiyel tamamiyle harekete geçirilememiştir. Bu bakımdan hemşerilerimizin tasarruflarını artırmaları, bu artan tasarrufları, çok ortaklı şirketler aracılığıyla yatırımlara dönüştürmeleri gerekmektedir.

12 Eylül'den sonra sağlanan barış ve güven ortamından sonra ilimizde sosyal ekonomik ve kültürel yönden bir canlanma olmuş, kardeşlik havası içinde güzel beldemizin geliştirilmesine yönelik yeni hamleler başlamıştır.

ÇORUM BELEDİYE BAŞKANI: TURHAN KILIÇÇIOĞLU

ÇORUM kenti 1950 yılına kadar eski doku karakterini muhafaza etmiştir. 1950 yılından 1970 yılına kadarki kentleşme, ülke genelindeki gelişmeye yaklaşık ölçüdedir.

1950'deki tarımsal uğraşı nüfus payı yüzde 25 iken giderek azalmış, hizmet, ticaret ve sanayii uğraşlı nüfusta artmalar olmuştur.

1970'ten itibaren tarımsal kaynaklı sanayideki gelişme, toprak sanayiinde 40 fabrikaya varan ilerleme, yeni potansiyeller ve kaynaklar yaratmış, yem sanayii, kâğıt sanayii, pik döküm, bakır soru ve tel işleme, emaye ve makina sanayii türleri doğmuş, kentte iş alanları çoğalmış, kırsal kesimden kente akım hızlanmıştır.

Bu gelişmenin yarattığı konut açığı öncelikle kooperatifleşme yoluyla giderilmeye çalışılmıştır. 300 konutluk toplu konut uygulamasının da dahil olduğu yaklaşık 100 kooperatifle çözümleme yoluna gidilmiştir. Gelişen ticaret ve küçük sanayi kollarında iş yeri edinmede de kooperatifleşme başarılı olmuş, manifaturacılar-tuhafiyeciler, hazır elbiseciler, dikici ve ayakkabıcılar, leblebiciler ortak işyeri edinmiş ve edinmektedirler.

200 hektarlık alanda 900 ortaklı küçük sanayii sitesi tamamlanmış, kredi aşamasına gelmiş, 300 hektarlık alandaki 80 fabrikalık Organize Sa-

nayii 1983 sonunda hizmete açılacak duruma gelmiştir.

Kentleşmenin getirdiği en önemli sorun olan altyapıda da gelecek yaşamı düşünen planlama ve uygulama içindedir.

1974 yılında başlayan yeni kanalizasyon yapımı yüzde 90 ölçeğinde gerçekleşmiş olup, gelişme mıntıkaları, toplu konut sahaları ve küçük sanayi sitesini içine alan bir programla devam etmektedir.

1977'de tevsi ve ıslah gören elektrik şebekesi iki giriş, beş indirici merkez ve 280 trafo postasını içeren proje içinde yeniden uygulama alanı bulmuş ve yapımına geçilmiştir.

1974 kışında 15-Lt saniye olan şehir içme ve kullanma suyu iki göletten 60-Lt. ve Çomar Barajı'ndan 100-Lt. su alınması ve arıtılmasıyla 250-Lt. saniyeye çıkarıldığı halde günümüzde yetersiz hale gelmiştir. Şu günlerde depolarımıza izale edilecek 80-Lt. saniye kaynak suyuna ilaveten, Çomar Barajı'nda tekrar 100-Lt. saniye su alınması ve kent ihtiyacı için 500-Lt. saniye debili bir baraj yapılması kesinlik kazanmış, su sorunu geleceği de rahatlatacak ölçüde çözümlenmiştir.

Kentin düzenli ve planlı gelişmesi, bu gelişmeye yeterli alt yapı uygulaması ve belediyenin hizmet ve kaynak üretmedeki gücüne rağmen Çorum'un bir şanssızlığı devam etmektedir. Kentin çok yakınında ve hâkim rüzgarlar altında kurulup, 1957'de faaliyete geçen ve 1970'te büyütülen çimento fabrikasının bacalarından çıkan gaz ve tozlar kentte birinci ve önemli derecede hava kirliliği yaratmıştır. Dünya Sağlık Teşkilâtı standartlarına göre bir insanın katlanabileceği azami kirliliğin 10 katı kirlilik yaratan bu toz ve gazlardan kurtulabilme savaşımız on yıldır sürmektedir.

1983 yılı için kentin yeşil örtüsü, park ve bahçelerin geliştirilmesi, yeni yeşil örtülerin gerçekleştirilmesi, çocuk bahçeleri yapımı ve her yıl tekrarladığımız Hitit Festivali kaynaklı Hitit Kültür Merkezi'ni içine alan Kültür ve Fuar Tesislerine başlamak hedefi içindeyiz.

İLCELERİNİ TANIYALIM

MERKEZ Çorum Suyu ve Kızılırmak'ın suladığı Çorum, Bozboğa, Ovasaray ve Seydim ovalarının oluşturduğu düzlükler ile batı ve kuzeydoğuda Canik dağlarının uzantısını teşkil eden yükseltileri sınırları içine alır. Yüzölçümü 2 bin 478 kilometrekare nüfusu ise, 168 bin 985 kişidir. Merkez ilçe, Çorum'un nüfus yoğunluğu en fazla olan kesimidir.

ALACA

Kentin güneyinde, Orta Anadolu'nun yaylalar bölümüne uzandığı kesimde yeralır. Alaçay'ın suladığı Hüseyin ova ve bin metre yüksekliğindeki yaylalardan oluşur.

Nüfusu 1980 sayımına göre, 56.724 olan ilçenin yüzölçümü ise, bin 371 kilometre karedir.

İlçe, Anadolu'da Hititlerin önemli yerleşme merkezlerinden biridir.

BAYAT

Çorum'un batısında, Dedesli ovası ile Kuzey Anadolu dağlarının güney sırasının uzantılarının yayıldığı bölgede yeralır.

36 köyü olan ilçenin yüzölçümü 784 kilometrekare, nüfusu da 31 bin 957'dir.

İSKİLİP

Çorum'un kuzeybatısındaki yüksek dağlık kesimde yeralmaktadır. Kuzeyinde Kuzey Anadolu Dağları, güneyinde ise, Dedesli ve Irmak ovaları uzanır.

1980 sayımına göre ilçe nüfusu 72 bin 569, yüzölçümü bin 678 kilometrekaredir.

KARGI

Çorum'un kuzeyinde yeralmaktadır. İlçe yükseltisi fazla olan bir arazide uzanmaktadır. İlçedeki yerleşme birimleri Kargı-Boyabat yolu boyunda ve kuzeyde dağ eteklerinde toplanmıştır.

Nüfusu 1980 sayımlarında 31 bin 247 olan ilçenin yüzölçümü bin 301 kilometrekaredir.

MECİTÖZÜ

MECİTÖZÜ:

Çorum'un doğusunda Mecitözü Suyu'nun suladığı ovada yeralır.

Nüfusu 34 bin 911 yüzölçümü ise, 959 kilometrekare olan ilçeye bağlı 55 köy vardır. Yaklaşık her 100 kilometrekareye ilçede ortalama 6 köy düşmektedir.

ORTAKÖY

Çorum'un doğusunda yeralan Ortaköy, ilin en küçük ilçesidir. Toprakları doğuda Çekerek suyunun suladığı ova ile Orta Anadolu yaylalarının uzantısından oluşur.

Yüzölçümü 242 kilometrekare olan ilçenin nüfusu da 1980 sayımına göre 12.420.'dir.

Ortalama köy nüfusunun 647 olduğu, Ortaköy ilçesinde her 100 kilometrekareye yaklaşık 6 köy düşmektedir.

OSMANCIK

Çorum'un kuzeydoğusunda, Kızılarmak'ın suladığı Osmancık Ovası ve ovayı çevreleyen Canik dağlarının uzantılarından oluşur.

Nüfusu 63 bin 18 olan ilçenin yüzölçümü de 1403 kilometrekaredir.

SUNGURLU

Çorum'un güneybatısında yeralır. İlin yüzölçümü bakımından en geniş ilçesidir. Yerleşme birimleri genellikle tarıma elverişli ovalar çevresinde yoğunlaşmaktadır.

Yüzölçümü 2 bin 604 olan ilçenin nüfusu ise, 1980 sayımına göre 100 bindir. Sungurlu, ayrıca Çorum'un köy sayısı en yüksek olan ilçesidir.

Sungurlu ilçesi, yüzyıllarca Hitit devletinin başkenti olarak sanat ve kültür yaşamının odak noktasını oluşturmuş Boğazköy (Hattuş-Hattuşaş)'ı da sınırları içine almaktadır.

Protokol

Vali	Ahmet Özer
Garnizon Komutanı	Hv.Pilot Alb. Gündoğdu Oğuzata
Belediye Başkanı	Dr. Turhan Kılıççıoğlu
Cumhuriyet Savcısı	Ertem Türker
En yüksek dereceli hâkim	Ö.Hulusi Görünür
Millî Eğitim Müdürü	Abdullah Çağlar
Sağlık Müdürü	Dr.Hikmet Atay
Turizm Tanıtma Müdür Vekili	Ahmet Ertekin

Önemli kişiler

Baltacı Mehmed Paşa (1660-1712): III. Ahmed devrinde sadrazamlık yapan Baltacı Mehme Paşa, 1711 Prut Savaşı ile tanınır. Bu savaşta kazanabilecek durumdayken hücumdan vazgeçmesi nedeniyle hapsedilmiştir.

Bedri Karafakioğlu (1915-1978): Karafakioğlu İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'nden mezun olduktan sonra Fransa'da Ecole National Superior'da eğitim gördü. 1939'da profesör oldu. İTÜ Rektörlüğü yaptı ve aynı okulun televizyonunu kurdu.

Yedi—Sekiz Hasan Paşa (1831-1902): Adını Kırım Savaşları'nda gösterdiği başarılar ile duyurdu. Osmanlı-Rus Savaşları'ndaki başarılarından dolayı ise nişan kazandı. Okuma-yazma bilmediğiiçin ve imzasını Arapça yedi-sekiz rakamlarıyla yazdığı için bu isimle anılır.

EĞİTİM DURUMU

Okur-yazar oranı yüzde 53.7 olan Çorum'da bu konuda Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. Çorum'da 78.216 ilkokul, 16.715 ortaokul ve lise öğrencisi vardır. Öğretmen sayıları ilkokulda 2 bin 830, ortaokul ve lisede 994'tür. İlde 66 öğretim kurumunun üçte birini meslek okulları, orta öğretim öğrencilerinin de yüzde 37'sini meslek okulu öğrencileri oluşturur. İlköğretimde 914, ortaöğretimde 56 okul vardır. Çorum, 1965-66 öğretim yılında yüksek öğretime geçiş sıralamasında 23. durumdaydı. Bu sayı 76-77 öğretim yılında 28'e düşmüştür.

iklimi

Çorum, soğuk ve sert kışları, sıcak ve kurak yazları ile İç Anadolu Bölgesi karasal ikliminin tipik özelliklerini yansıtır. İl merkezlerinde yıllık yağış ortalaması 401,1'e kadar ulaşır. Çorum'da yıllık ortalama sıcaklık 10,9 santigrat derece olarak belirlenmiştir. Bol kar yağışlı ve donlu geçen kış aylarında, kar yağışlı günler ortalaması 18.1 donlu günler ortalaması da 97. 'tur.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Sunar

ÇORUM ve çevresi tarih bakımından hayli zengindir. Bu toprakların Anadolu'da tarih çağını açan ve ilk birliği kuran Hititlerin merkezi olduğu bilinir. Bu büyük devletin merkezi olan Hattutaş, bugünkü Çorum il merkezinin yakınındaki Boğazköy dolaylarında bulunuyordu. Hititler'den sonra Frikya Krallığı'nın egemenliği altına giren bu topraklardan daha sonra Asurlular gelip geçtiler. Milâttan önce VI. yüzyılda Persler, IV. yüzyılda da Makedonyalılar yöreye hâkim oldular. Makedonya İmparatorluğu'nun kurucusu Büyük İskender'in ölümünden sonra, Helenistik Çağ'da Selevkoslar'ın ve daha sonra da Grekleşmiş İranlı Pontus krallarının ellerine geçen Çorum ve çevresi Milâttan Önce I. yüzyılda Romalıların malı oldu. Romalılar 500 yıla yakın bir süre buraya egemen oldular. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun parçalanıp ikiye ayrılmasıyla bu havalide Anadolu'nun hemen tamamı gibi Bizanslıların payına düştü. Bu topraklardaki Bizans egemenliği, İranlı Sasani ve Müslüman Arapların sürekli akınlarına rağmen XI. yüzyıla kadar sürdü. 1071 yılında Alpaslan'ın kazandığı Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'nun kapıları Türklere açıldığında, Anadolu Fatihi Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından bu topraklar da bir Türk ili haline getirildi. Selçuklularla başlayan bu Türk egemenliği, o zamandan beri bu toprakların üzerinden eksilmedi. Danişmendoğulları, Anadolu Selçukluları, Moğollar, İlhanlılar ve Eretna gibi devletlerin, beyliklerin egemenlik dönemlerinden sonra 1380 yılında Sultan Kadı Burhaneddin bu topraklara hâkim oldu. 1398 yılında da Yıldırım Bayezit tarafından bütün bu yöre Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içine katıldı. Osmanlı döneminde Sivas Beylerbeyliği'ne bağlı 8 sancaktan biri olan Çorum, Tanzimat'tan sonra Ankara vilâyetine bağlı 5 sancaktan biri oldu. Cumhuriyetin ilânından sonra da il haline getirildi.

Çorum ve çevresinde pek büyük tarih zenginlikleri bulunmaktadır. Bunların en önemlileri şunlardır:

Alacahöyük: Boğazköy yakınlarındadır. Burası, Hititlerin en önemli kentlerinden biri olan Arrina'dır. Burada yapılan arkeolojik kazılarda, Hititler'den önceki devirlere (M.Ö. 2500 yılları) ait altın, gümüş ve tunçtan yapılma eserler meydana çıkarılmıştır. Bu bulgular, Arrina'nın Hititler'den önce de önemli bir yerleşme merkezi olduğunu göstermektedir. Ancak bu konuda kesin bir netice henüz alınamamıştır. Buradaki **Sfenksli Kapı** ve **Hitit Tapınağı** önemli tarihî eserler arasındadır.

Hattutaş. Çorum'un Sungurlar ilçesi civarındaki Boğazköy mevkiindedir. Milâttan Önce 1500 ilâ 1200 yılları arasında Hitit İmparatorluğu'nun merkezi bulunan Hattutaş'ın çevresi 7 kilometre uzunluğunda surlarla çevrilidir. Yedi kapısı bulunan bu surlar arasında Hitit kaleleri ve tahkimatın izlerine de rastlanmaktadır. Kentin yedi kapısı arasında da **Aslanlı Kapı, Sfenksli Kapı** ve **Kral Kapısı** en önemlileridir.

Mecitözü: Tarihî adı Eukhaita olan bu ilçenin yakınında bulunan Işıklar mevkiinde bulunan Roma devrinden kalma kaya mezarları dikkati çekmektedir.

ÇORUM
1243 - 1172

GARANTİ BANKASI, güçlü kadrosuyla yurt dışı hizmetlerde de iddialıdır.

EKONOMİ

Çalışan nüfusun büyük çoğunluğu tarım ve hayvancılık la uğraşmaktadır. Bu niteliğini daha uzun yıllar koruyacağı tahmin edilmektedir. Tarım ürünlerinden buğday, arpa, çeltik gibi tahıl bitkileri ön plandadır. Bunun neticesi olarak, ilk sanayi tesislerinin un ve çeltik fabrikası olarak tezahür ettiği görülmektedir.

İlde halen 104.000 ton-yıl kapasiteli dokuz adet un fabrikası faaliyet halinde olup, kuruluş yeri itibariyle yedi adedi merkez ilçede biri Alaca ilçesinde diğeri Osmancık ilçesindedir. Tarıma dayalı olarak gelişen sanayi son 15-20 yıl içerisinde inşaat sektöründeki gelişme ve hızlı kentleşmeye paralel olarak ve özellikle tuğla-kiremit üreten fabrikalar büyük bir gelişme göstermiştir. Bugün il sınırları içerisinde yaklaşık 350.000.000 adet-yıl üretim kapasiteli 50 fabrika faaliyet halindedir.

İlin ekonomik bünyesini tamamlayan küçük sanayi ve el sanatları dalında oto tamirciliği, leblebicilik ve bakırçılık diğer iş kollarına nazaran daha yaygın ve gelişmiş vaziyettedir.

Özetle Çorum'da üretilen çimento, un, kiremit-tuğla ve leblebinin kalitesinin yüksek olması itibariyle ülke çapında aranan mamuller olup adeta Çorum'un simgesi haline gelmiştir.

Vergi Rekortmenleri

Adil Kavukçu	7.870.000.—TL.
Tahir Erdemli	6.948.000.—TL.
Fatma Kavukçu	6.019.000.—TL.
Ümit Kavukçu	4.727.000.—TL.
Rasim Erdemli	4.324.000.—TL.

FOLKLOR

TÜRKMENLERİN Anadolu'ya ilk geldikleri yerlerin Çorum ve Çorum yöreleri olduğu bilinmektedir. Çeşitli dönemlerin medeniyet izlerine rastlanan Çorum'da halk edebiyatı, el sanatları, halk müziği gibi folklorun çeşitli öğelerinden günümüze kadar gelen veriler oldukça zengidir. Yörenin yaşam biçimini, düşüncelerini kısa ve anlamlı bir biçimde dile getiren atasözleri, bilmeceleri, dua ve bedduaları halkın yaşamında canlılıklarını korumaktadır.

Anadolu'nun hemen her yerinde görüldüğü gibi, Çorum'da da İslâm kültürünün etkileri ağır basar. Örneğin haca gidecek olan adaylar, Arap Dede Türbesi'ne uğrayıp dua ettiklerinde, sağlıklı ülke ve evlerine döneceklerine inanılır.

Çorum yöresinde çeşitli yatırlar vardır. Bunlardan bazılarına hastalıklar için, bazılarına da dilek açtırmak için gidilmektedir.

Kırsal kesimlerde halk mutfağı geleneklerinin bir ölçüde devam ettirdiği görülür. Pekmez, salça, bulgur gibi gereksinimler evlerde yapılmaktadır. Yufka ekmeğinin yapılacağı özel tandır, et ocakları, tahıl ambarları, çamaşırhaneler geleneksel halk mimarisinde önemli bir yer teşkil eder.

Yöre "düğün" konusunda geleneklerini büyük ölçüde günümüze değin sürdürmüştür. Halk oyunları ve türküler Çorum folklorunun renkli bir parçasıdır.

OYUNLAR

Çorum'da oynanan geleneksel halk oyunlarında "halay" türünün ağırlığı oldukça büyüktür. "Çorum halayı", "İğdeli gelin", "Allı turna", "Miço", "Dillala" yörenin sevilen oyunları arasında yer almaktadır.

Çorum halayının öyküsünü Çorum Ticaret Lisesi folklor kolu öğrencileri şöyle derlemişlerdir:

"Oyun, vatani görevi için askere gitmekte olan bir delikanlının arkadaşları ile vedalaşmasını anlatır. Davul ve zurna eşliğinde 6 erkek oynar. Halay üç ayrı bölümde oynanır. Bu bölümlerin hepsinde ayrı temalar işlenir. Birinci bölümde figürler ağır bir tempo ile şekillenir.

Çorum'un en eski ve unutulmuş bir başka oyunu da "Bedir İş"tir. Bu oyunun öyküsü ise şöyledir:

Bediriş adlı çocuğun küçük yaşta annesi ölünce, babası eve taş kalpli bir üvey anne getirir. Bediriş büyük güçlüklerle büyür ince güzel bir kız olur. Üvey ana tarafından her türlü hürriyetlerden yoksun bırakılan Bediriş'in yaşlı babası zalim kadına söz geçiremez olur. Bediriş bu arada bir yiğide gönül verir. Bu gönül yarası Bediriş'i de anası gibi yataklara düşürür. Bir gün üvey anası Bediriş'e sevgilisinden gelen mektubu yakalar. Evde kıyametler kopar. Bediriş sonunda karanlık bir odaya hapsedilir. Karda kışta oturup gergef işler, gününü gün etmeye çalışır. Mümkünmü...

Bediriş adlı oyunun sözleri ise şöyle:

Kar kapıda kışlıyır, vıy vıy
Yarim gergef işliyor, vıy vıy
Ana değil analık, vıy vıy,
Bildiğini işliyor, vıy vıy.

GİYSİLER

Kadın: Başta canfes vardır, fesin üzerinde "namaz bezi" denilen renkli yazma bulunur. Fesin üst tarafına sıralanan altınlara "tepelik", alt yanına dikilen altınlara ise "alın altını" denilmektedir.

Gövdede içlik vardır. İçlik donluk ve bezden yapılmaktadır. İçliğin üzerine "delme" yelek giyilir. Kapaklı ve kapaksız iki çeşittir. Yelek üstüne "salta" giyilir. Çuha ve kadifeden yapılır. Sırma işlemeli olanlara rastlanır. Salta'ya, erhane, fermane, dibade ve kazaki adları da verilir. Şalvar, çok geniştir. Bele bağlamak için bir bezek yeri olduğu gibi, baldıra bağlanan yerde bezek yerleri de vardır. Buralardan kaytan iplerle sıkı sıkı bağlanır. Şalvar altına "paça" külot giyilir. Buna göre dilinde Çakşır, çağşır, mandik ve tuman denilmektedir. Üç etek entariye "zıbın" da denilmektedir. Üç eteğin "tilkili, mavası, yenli, keleş yenli, verevli diye adlandırılan çeşitleri vardır. Yakası çoğu kez bir "U" şeklinde açılır. Kollar uzun uzun ve yırtmaçlıdır. Yaka, etek ve kol çevreleri simlerle süslüdür.

Erkek: Şalvar veya çakşır denilen geniş bir pantolon üzerine delme "yelek" giymektedirler. Yelek ipekten bükülmüş kaytan ile bağlanmaktadır. Yelek üzerine "ibade" denilen ceket giyilmektedir. İç çamaşırlar, el tezgâhlarında dokunan ipekle karışık kavratma harir veya kenefi denilen renkli bezlerde olmaktadır. Varlıklı kimseler "gürün şalı" denilen renkli ipekten, orta halliler "Tosya kuşağı" denilen yük kuşaklar takmaktadır. Kuşağın üzerine silahlık takılır. Deriden yapılmış "gayret" kuşağı denilen içine sigara tabakası, gibi gereksinimler konulan kuşak sarmaktadırlar. Orta hallilerin şalvarları yörede dokunan yünlü kumaşlardan olmaktadır. Bacaklarda tozluk denilen yün çoraplar vardır. Varlıklılar, "divanlı" denilen kunduralar, bazı kimseler "yemeni" denilen bir başka çeşit ayakkabı giymektedir. Köylüler çarık giymektedir. Başa giyilen fesler açık ve koyu kırmızı olmaktadır. Fes üstüne posu, tülbent, kefiye, abani sarılmaktadır.

ATASÖZLERİ

"Ilıya ılıya yaz, soğuya soğuya kış gelir"

"Kurbağanın vakvakası, suyu bulandırmaz"

Asıl azmaz bal kokmaz"

BEDDUALAR

"Dul evlere duvaksız gidesice"

"Allah kadılar kapısında kışlatsın"

EL SANATLARI

Çorum yöresi el sanatları konusunda Çorum Lisesi folklor kolu öğrencilerinin araştırması şu şekilde sıralanmaktadır:

Çorum yöresinde iç çamaşırlar peşkir ve çarşaflar pamuk ipliğinden dokunmaktadır. Çorap, yastık, çuval, kilim ve heybe gibi gereksinimler yün ipliğinden dokunmaktadır. Bakırcılık yörede gelişmiş bir başka el sanatları koludur.

Çoraplar yünden, iplikten yani tireden, tiftikten yani filikten örülmektedir. Beyaz, siyah, kahverengi renkler egemendir. Beyaz kendinden nakışlı olduğu gibi, düz bir örgü de olmaktadır. Nakışlar: "Civan kaşı, tavşan izi, süz yüzü, melez hanım, camdan sallandı, kaseli-masalı, çevre örneği, dürzü bıyığı, akıtmalı, yar küstü, gönül barıştı, gibi daha birçok çeşidi vardır.

Güzel nakışlı çorap ören genç kızların ünü köye hemen yayılır.

BİR EFSANE

Veli Dede ermiş bir insandır. Yöresinde sevilen ve saygı gören bir kimsedir. Bir gün Ulu Cami'de cuma namazı kılarken durur ve seslenir:

"—Ey ahali, camiyi hemen boşaltın. Durmayın" diye konuşur. Halk bu sözlerden bir şey anlamaz. Ancak Veli Dede'nin sözlerini dinleyip kendilerini caminin dışına atarlar. Veli Dede'nin dışarı çıkmadığını görenler kendisine nedenini sorarlar. Cevap olarak:

"—Bize vuslat (Tanrıya kavuşmak) göründü" der.

Halk dışarı çıktıktan sonra şiddetli bir deprem olur. Ve Dede yıkıntılar altında kalarak ölür.

Özel yemekleri

Bulgur aşı, cızlak, sulu mantı, kuru mantı, çatal aşı, keşkek, madımak yörenin sevilen yemekleri arasında yer almaktadır.

Kuru mantı: Hamur kalınca bir biçimde açılır. Bir bardak kenan ile kesilir. İçine maydanozlu kıyma konur. Bir tepsi içine dizilerek iki yanı kızartılır. Sarmısaklı yoğurt dökülerek yenir.

UZMAN SAĞLIK

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Değişik uygarlıklara sahne olmuş ve özellikle Hitit, Eti, Selçuk dönemlerinin izlerini taşıyan bir ilimiz.
Bölge ekonomisinde tarım ve hayvancılıkta ileridir.
Türk Ticaret Bankası 1973 yılından beri Çorumlulara hizmet sunmaktadır.

Çorum II merkez şubesi
Çorum
Çorum II şubeleri
İskilip, Sungurlu

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Huzurlu Yaşayın

Bu yıl mahsul bolca bin bereketli olsun paranız İş Bankası'nda gönlünüz huzur dolsun.

Tasarruflarınızı, paranızın ve istikbalinizin emniyeti olan Türkiye İş Bankası'nda değerlendirin, huzurlu yaşayın!

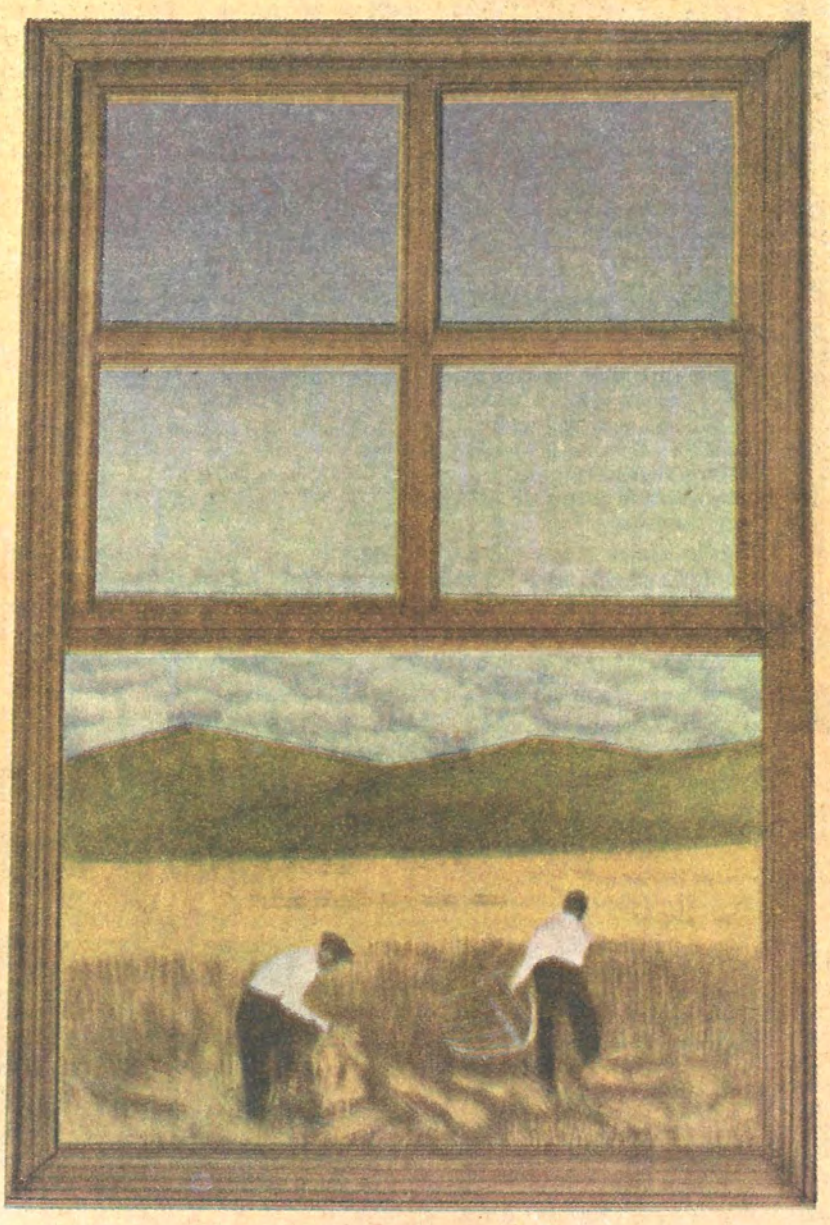

TÜRKİYE İŞ BANKASI

CENAJANS